

Utrius Religio-
nis, & Profes-
sionis defensio-
nem non dife-
runt.

tum adeo solemnum, & natura sua irrevocabilem, in quo perficendo, una cum Professo, ipsa quoque Religio intervenit.

Episcopi proce-
dant contra inse-
renter, vim, &
metum.

Ad predictum finem præterea quam maximè proderit, si & Ecclesiastici Præsules, & Judices debitas Officii sui partes explore non prætermitent. Ecclesiari quidem Præsules si anathematis subjectos declarabunt omnes, & singulos cuiuscumque qualitatibus, conditionibus, & dignitatis fuerint, qui Virgines, aut Viduas, seu alias quascumque mulieres invitas, præterquam in casibus in iure expressis, coegerint ad ingrediemur Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscumque Religiosorum, vel ad emitendam Professionem; iuxta Sanctionem Sacrae Tridentinæ Synodi sez. 25. c. 18. de Regul. ubi etiam pares censuræ statuimus aduersus eos, qui in hujusmodi factis consilium, auxilium, vel favorem dederint; ac si omnes similliter, quotquot ausi fuerint compellere viros ad ingrediemur Religionem, & ad vota profienda, justis, gravibusque penis sufficient. Judices vero, si falso ante omnia deposito præjudicio, quo nonnulli arbitrariuntur, lassissimam viam quodam fieri potest, aperiendam esse iis, qui inde migrare cupiunt, ubi in vivo animo commorantur, ad exadūtiam testimonia lanceam expedient, & numerum, & qualitatem testium, qui ad comprobandum nullitatem Professionis inducuntur, & vim maiorem à minori, metum facilius, a constantiori sexu, intercessum à permisso reclamandi facultate discernent, aliasque omnes circumstantias sedulò animadventur, quæ in hoc toto rerum genere ab Auctoribus considerant solent.

Judices omnia exponant ad normam juris.

Itaque prædictis omnibus, & singulis gravissimè denuntiamus, distingue præcipuum, ut in cunctis quæ ad eorum officia pertinent, à justitiae tramite, & à præscriptis sibi legibus ne minimum quidem discendant; ac meminerint omnium, quæcumque gessint severissimam sibi rationem, tum apud Divinum Judicem, tum apud homines reddendam fore. Nos vero, si Deo placuerit valetudinem Nobis cum vita servare, non parum opera conferre intendimus, quo planius, atque facilius de causis hujus generis ab ipsi in posterum judicari valeat. Si quidem Nobis propositum est cum consilio electorum virorum in Theologica, & Canonica facultate præstans, nonnullas questiones accurate examinare, ac dirimere, quæ variis scriptorum opinionibus jactant, & variis species induentes, iuxta diversas occurrentias casuum circumstantias anticipes: atque solicitos detinere solent judicantium animos; ut Nobis impeditur in minoribus olim constitutis non semel eveniente meminimus, quom pro munere Secretarii præfate Congregationis Cardinalium Conc. Trid. Interprium, hujusmodi causas ad regulam juris erigendas pte manus habemus. Ejusmodi sunt exempli causa questiones: Utrum Professio quavis initio nulla fuerit, per subsequentes tamen actus conveideatur quinam sint actus ex quibus hujusmodi convalidatio, seu ratificatio inducatur; & quid momenti habeat ad hunc effectum susceptio Sacrorum Ordinum ad titulum Religiose paupertatis. Præterea si quis forte ante legitimam æratem ignorans Professionem, emiserit, & in ignorantia per plures annos in Religione permanserit, seque validè Professum existimat, ea omnia, quæ Professorum sunt unæ cum sociis præsterit, an hic deinde intelligens qua statutæ vota emiserit, non obstantibus actibus veri Professi à se gestis, adhuc præfate ignorantia præsidio, actionem habeat ad reclamandum aduersus Professionem à se factam; an vero talis ignorantia nihil eidem suffragetur, quo minus Professionem initio nullam per subsequentes actus ratam habuisse censeatur. Item an Professus, qui in professionis actu impedimentum aliquod, sive defectum observavit, de quo interrogatus fuit, addita declaratione ad formam Constitutionum, quod scilicet Religio ipsum cum hujusmodi defectu, aut impedimento forsitan occultato admittere non intendebat; & inquit, talis Professus, qui Religio dolum struit, ejusmodi cummodo ex propria fraude desumere possit, ut validitatem sue Professio ex eo capite impugnare valeat. Denique, an ullam vim habere debet in foro externo ad suadendum. Judici nullitatem Professio, quod reclamantes Professi asserte sapè non dubitant, se in proferendo Religiosis votis, mentem servasse alienam à proposito se obligandii. Hac omnia aliaque similia in hujusmodi judicis frequenter occurrencent, & in utramque parte haec disputatione, tum nostro tum aliorum, quæ ut supra diximus, in consilium advocatur sumus, diligenter studio, Deo adjuvante, explanare deliberavimus.

Claustrum pro-
perpetua presen-
tatione literarum
firmitate, & ob-
servantia.

Interim presentes literas, cum omnibus, & singulis in ipsis decretis, atque statutis firmas, validas, & efficaces existere, ac perpetuo fore, suosque plenarios, & integros effictus sortiri, & obtinere, ac ab illis, ad quos speciat, & pro tempore quandocumque speciales in omnibus, & per omnia plenissime, & inviolabiliter observari volumus, & decernimus. Sicque, & non alter per quoscumque Judices Ordinarios, & Delegatos, etiam cauṣarum Palati Apostolici Auditores, prædictasque S. R. E. Cardinalium Congregationes Generales, & particulares, aliosque eiusdem S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, & S. Sedis Nuntios, aliosque quoslibet quacumque, auctoritate, & potestate fungentes, & functuros, sublata eis, & eorum cuilibet, quavis alter judicandi, & interpretandi facultate, ubique indicari, & definiti debere; ac nullum, irritum, & inane, si secus super his à quoquam, quavis auctoritate scienter, vel ignoranter congeri attentari.

Quibuscumque in-
contrarium non
obstantibus.

Non obstantibus, tam causam forsitan ad hunc diem introductarum pendentia, quas quidem causas in quibuscumque statibus, & terminis de praesenti reperiantur, iuxta superioris præscripta omnino tractari, judicari, & definiri debere expressè determinimus; quam Nostra, & Cancellaria Apostolica regula de jure questo non tollendo, aliusque Apostolicis, ac in universalibus, Provincialibus, & Synodalibus Concilii editis, generalibus, vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, Decretis quoque, & resolutionibus à prefatis Cardinalium Congregationibus, sive ab Auditorio Rotæ prædicto, aut aliis quibuscumque Judicibus, & Tribunalibus alias forsitan, & aliter factis, conditis, & emanatis; necnon quibusvis etiam juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis firmitate alla roboretur. Statutis, Privilegiis, Exemptionibus, & Indultis, etiam in corpore juris clausis, aut litteris Apostolicis, quibusvis Personis, Collegiis, Loci, Ordinibus etiam Militariis, Congregationibus, Societatis, & Instituti, etiam Societatis Jesu, & S. Jo. Jerosolymitani, aliusque quibuslibet specifica, & individuæ mentione dignis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam clausulis, & Decretis, etiam sub quibuscumque verborum tenoribus, & formis, & cum quibusvis etiam clausulis, & Decretis, etiam derogatoriarum derogatoriis, & irritantibus, in genere, vel in specie, etiam mo-

tu simili, & de Apostolicæ posttestis plenitudine, seu consistorialiter, ac alias quomodolibet in contrarium præmissorum concessis, ac plurimis confirmatis, approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, & singulis, etiam pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus speciali, specifica, & individua mentio, seu quævis alia expressio ad id servanda fore, illorum tenores, formas, causas, & occasiones præsentibus pari plene, & sufficienter expressi, & exactissimè servatis, & specificatis respectivè habentes, illis alias in suo labore permanans, hac vice dumtaxat, & ad præmissorum effectum plenissimè, & amplissimè, Motu proprii derogamus, & derrogatum esse volumus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Publicationi
præsentis Con-
sistitatis in Ur-
be tributur, vis
personalis ini-
mations omni-
bus facta.

Volumus insuper, & eadem auctoritate prædicta mandamus, ut eadem presentes, & in eis contenta quæcumque ad omnium notitiam, facilius deducantur, nec quisquam de eis ignorantiā pretenderet, ipsas presentes, seu eum transumpta, ad valvas Ecclesiæ Sancti Joannis in Laterano, & Basilicae Principis Apostolorum de Urbe, necnon Cancelleria Apostolica, Curiaæ Generals Innocentianæ in Monte Cistitorio, & in Aciæ Campi Flora, per aliquem ex Cursoribus nostris, ut moris est, publicari, & affigi, sicut publicata, & affixa, omnes, & singulos quos concernunt, seu concernent in futurum perinde affectare, & arctare, ac si unicuique illorum personaliter intimate, & notificate fuissent.

Utique earundem præsentium transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu aliquo Notarii publicè subscriptis, ac Sigillo personæ in Ecclesiastica Dignitate constituta invenientur, eadem præsentibus habentur, si fore exhibeatur, vel ostense.

Nulli ergo omnino hominum licet paginam hanc nostrarum confirmationis, approba-
tionis, voluntatis, mandatorum, statutorum, decretorum, & declarationum intrinsecum, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc tentare præsumperit, indignationem Omnipotenti Dei, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursum.

Datum Rome apud S. Mariam Majorem anno Incarnationis Domini 1743. quarto no-
tes Martii, Pontificatus nostri anno octavo.

D. Card. Passioneus.

J. B. Eugenius.

Registrata in Secretaria Brevium.

Anno à Nativitate Domini Nostri IESU-CHRISTI 1748. Indictione 11. die verò 17. Martii, Pontificatus antem SS. in Christo Patris, & Domini Nostri D. BENEDICTI, Divina Providentia Papæ XIV. anno octavo, supradicta Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Basilice Lateranensis, & Principi Apostolorum, & Cancelleria Apostolica, Curiaæ Generals in Monte Cistitorio, & in Aciæ Campi Flora, ac in aliis solitis locis, & consuetis Urbis per me Franciscum Romolatum Apostolicum Cursorum.

Horatius Magnani Mag. Curr.

X A M E N IV.

De Juramento 2. 2. quest. 89. per 10. art. de Perju-
rio, quest. 89. per 4. art. De Mendacio, q. 100.
per 4. art. De Sacrifilio, quest. 99.
per 4. art. De Maledictione,
q. 76. per 4. art.

HEC omnia contrahio in unum Examen propter connexionem, quam inter se habent, & expli-
cantur suo ordine.

Juramentum, Perjurium.

QUERO 1. Quid, cuius virtutis actus, & quo-
plex, ac quanta obligationis est juramentum? Et
quid est perjurium?

XLIX. Resp. 1. Jurandi dubia (de quibus Theologi inter se certant, an sint verè tales) sunt: Deus sit, Deus vides, vel audit, me verum dicere; Dico hoc coram Deo; In animo meo; In conscientia mea, In fide honesti viri, vel Christiani. Verum in his distinguendum est. 1. Vim juramentum habent in illis locis, ubi moris est sic jure, non apud alios. 2. Vim juramentum habent, si proferantur cum intentione juriandi. 3. Si proferantur per modum invocationis; se-
cis si tantum per modum enuntiationis.

XLIX. Resp. 4. De essentiâ juramentum non est, ut fiat

verbis propriis dictis, cum mutus jurare possit per nus-
tos; & in quibusdam locis moris sit ut mares ju-
rent, etiam coram Judge, per tactum sui pectoris,

vel erexit duobus superioribus digitis; & feminæ ma-
num dextram imponendo sinistræ manu illa: immo pos-
tum fieri juramentum absque ullo sensibili signo, men-
taliter Deum testem invocando.

XLIX. Resp. 5. Juramentum, debitis conditionibus R. 6.

assignandis vestrum, non solum est licitum, sed actu virtutis Latria, seu Religionis.

Ratio 1. partis datur à S. Th. art. 2. in c. dicen-
te: „ Juramentum secundum se est licitum, & ho-
nestum, quod patet ex origine, & fine. Ex origi-
ne, ne quidem, quia est introductum ex fide, quia ho-
mines credunt Deum habere infallibilem veritatem,
& universalem omnium cognitionem, & provisio-
nem. Ex fine autem, quia juramentum inducitur
ad

Tract. X. Exam. IV.

ad justificandum homines, & ad finiendum controversias, ut dicitur ad Hebr. 6. *Hoc ist.*

Oppono: Tentare Deum est illicitum: Sed Deum invocare testem, est tentare Deum. Ergo. *Min. prob.* Exquirere signum divinae providentiae, est tentare Deum: Sed jurans querit tale signum, quia pertinet divinum testimonium, quod fit per aliquem evidenter effectum. Ergo.

Ad hoc S. D. art. 2. ad 3. Ille, qui jurat, non tentat Deum, quia non implorat divinum auxilium, absque utilitate, & necessitate. Et praeterea non exceptio se alicui periculo, si Deus testimonium adhuc berte moluerit in presenti: adhibebit autem pro certo testimonio in futuro quando illuminabitur auctoritate vel praesens. Per secundum promittitur aliquis futurum. Aliqui addant communitorum, v. g. Per Deum, delubrum te. Sed hoc potest reduci ad promissorum.

Dividitur 3. Vel potius subdividitur Juramentum in judiciale, & extrajudiciale. *Primum est,* quod à Legi vel Superiori defertur ad item mandatam, fiduci profunditatem, ad criminis purgationem, &c. *Alterum est,* quod defertur vel suscipitur extra judicium. *Primum subdividitur in necessarium, nimirum* à judice delatum; & voluntarium, ad conventionale partem delatum parti. Addi potest *Juramentum calumniae*, quod in principio vel progressu litigii Judge, alterutra parte exigente, tenetur deferre, actori qui deum, ut juret quod non litiget animo calumniandi, est indefectibilis, & cognito universalis. Et sic Deo aliquo modo reverentiam exhibet. Unde, & *Apostolus* tolos dicit ad *Hebr.* 6. quod homines per majorem sui iuramenta exhibere autem reverentiam Deo, per tinet ad Religionem, sive Latriam. Ergo.

Resp. 6. Ut juramentum sit lictum, & actus virtutis, petit tres comites, ut sunt iudicium, veritas, & justitia. S. D. art. 3.

Declarat hinc *S. Thom.* dicens: „Ad bonum usum iuramenti duo requiruntur: Primo quidem, quod aliquis, non leviter, sed ex necessaria causa, & discretere juret. Et quantum ad hoc requiruntur iudicium, scilicet discretionis, ex parte iurantis. 2. Quantum ad id, quod per iuramentum confirmatur ut scilicet nequus sit falsum, neque sit aliquid illicitum. Et quantum ad hoc, requiruntur veritas, per quam aliquis iuramento confirmat, quod verum est. Et justitia, per quam confirmat, quod licitum est. Judicio autem caret iuramentum incaicum; veritate autem iuramentum mendax: Justitia autem iuramentum iniquum sive illicitum. Hac ibi. Pro quorum intelligentia.

Not. Per iudicium hic intelligi discretionem, seu prudentiam; non enim sufficit, esse vera quae iurantur, nisi iurarent prudenter, id est, adhibita debita canticione, & consilio, ad quod requiruntur tria. Ut que possunt probari sine iuramento, per illum nos confirmantur. 2. Ut non juretur ex quavis levi causa, sed ex gravi. 3. Ut procedat matura consultatio, ne falsum juretur pro vero. Hinc puer ante annos discretionis validum iuramentum prestare nequeunt. Per veritatem non intelligi (uti a Metaphysici) adequate rei ad intellectum, ut res à parte rei ita habeat; sed intelligi quedam conditio exteriorum sermonum, ut nimirum concordet cum animo existimante certi ita esse ut dicunt, licet invincibiliter, eretur: esset enim per iurum solum materiale. Per justitiam in presenti intelligi honestas ex parte materiae, ut scilicet res sit justa, & honesta; non quod honestas necessaria debet tenere ex parte objecti, nisi sit iuramentum promissorum, sed ex parte causa moventis ad iurandum, nam in iuramento assertorio objectum potest esse iniquum, v. g. furtum, homicidium, &c. sed causa movens semper debet esse honesta, v. g. honor Dei, bonum commune.

Resp. 7. Juramentum dividitur 1. in simplex seu invocatorium, quo Deus solam simpliciter contestationem in testem assumitur, v. g. Deus sit mihi testis; & in executorium, seu imprecatorium, quo Deus non solum invocatur ut testis, sed etiam ut vindicta falsitatis, quod est gravissimum juris iurandi genus, ut si iurans Deum invocet, ut ubi vel alicubi sibi dilecto hoc vel illud malum immittat, si verum non dicat; v. g. puniat, dampnet me Deus, faciat ut sanus hinc

non discendam, faciat ut meos filios vivos non videam, permitat ut diabolus me rapiat; fulmen me percutiat, &c. in quibus casibus si falso juretur, indubitate graviter simul contra charitatem proximi peccatur, quod in Confessione explicandum est. Plura de hoc vide in fine hujus *Exam. 4. num. 65.* de Maledictione.

Dividitur 2. in assertoriū, & promissoriū. Per primū assertur, seu affirmatur veritas præterita vel praesens. Per secundum promittitur aliquis futurum. Aliqui addant communitorum, v. g. Per Deum, delubrum te. Sed hoc potest reduci ad promissorum.

Ratio 2. pars datur à *S. Thom.* art. 4. in c. dicente: „Qui iurat, invocat divinum testimonium ad confirmandum ea quae dicit. Nihil autem confidatur nisi per aliquid quod certius est, & potius. Et ideo in hoc ipso quod homo per Deum iurat, proficitur Deum patrem, utpote, cuius veritas est, indefectibilis, & cognito universalis. Et sic Deo aliquo modo reverentiam exhibet. Unde, & *Apostolus* tolos dicit ad *Hebr.* 6. quod homines per majorem sui iuramenta exhibere autem reverentiam Deo, per tinet ad Religionem, sive Latriam. Ergo.

Resp. 6. Ut juramentum sit lictum, & actus virtutis, petit tres comites, ut sunt iudicium, veritas, & justitia.

Declarat hinc *S. Thom.* dicens: „Ad bonum usum iuramenti duo requiruntur: Primo quidem, quod aliquis, non leviter, sed ex necessaria causa, & discretere juret. Et quantum ad id, quod per iuramentum magnam irreverentiam facit Deo, faciens eum testem falsitatis.

Secunda pars cum prima declaratur à S. Th. art. 8. in c. Obligatio voti causatur ex fidelite, quam debemus Deo, ut scilicet promissum solvamus: obligatio autem iuramenti causatur ex reverentia quam debemus ei, ex qua tenemur, quod verificemus id, quod per noscum eius promittimus: Sed maius peccatum est Deo esse infidelem quam irreverentem, omnino enim infidelitas irreverentiam continet, sed non est contra. Unde infidelitas subdit ad dominum est maxima irreverentia. Ergo votum ex ratione sua magis estobligatur orium, quam iuramentum.

Addit. In *Resp. ad 1.* Votum est promissio non quicquam sed Deo facta, cui infidelem esse, gravissimum est. Et ad 2. iuramentum non adhibetur votum aliquid firmius, sed ut per duas res immobiles major firmitas habeatur. *Hac S. Thomas.* Vide *Oppon.* ad Q. 3.

QUEREO II. Scisne assignare casus, inibus iuramentum non obligat?

L. *Resp. S. Thom.* art. 7. ad 1. ait: „Obligatur homo, ut faciat esse verum, quod iuravit, secundum dum suam possibilitatem; nisi in deteriori exterrit vergat; quod (ut ait ad 2.) potest fieri duplifier:

„Uno modo, quia ab ipso principio habet pejorem exitum, vel quia est secundum se malum: sicut cum aliquis iurat se perpetratrum adulterium: sive quia est majoris boni impeditivum, puta cum alii quis iurat se non intratur Religionem, vel quod non fiet Clericus, aut quod non accipiet praelectionem, in casu in quo expedit eum accipere; vel si quid aliud est iuramentum. Tale enim iuramentum à principio est illicitum, differenter tamen: quia si quis iurat se facturum aliquod peccatum, & peccat, cavit jurando, & peccat iuramentum servando. Si quis autem iurat se non facturum aliquod melius bonum, quod tamē facere non tenetur, peccat quidem jurando, in quantum ponit obicem. Spiritui sancto, qui est boni propositi inspirator; non tamen peccat iuramentum servando, sed multo melius facit, si non servet. Alter modo vergit in determinem exitum propter aliquid, quod de novo emer-

De Juramento, Perjurio, &c.

genti scandalo, periculoque contemptus Religionis nostræ, juramentum illi esset relaxandum.

Nota. Inter 65. propositiones ad Innoc. XI. damnatas esse has duas n. 24. „Vocare Deum in testem, mendaciam levem, non est tanta irreverentia, propter quam vult, aut possit damnare hominem. Et num. 25. Cum causa licitum est jurare, sine animo jurandi: sive res sit levius, sive gravius.

Oppono contra 1. partem: Ante dictum est, quod obligatio voti sit major quam Juramenti: Sed obligatio voti in re levi est levius. Ergo similiter.

Ad hoc R. doctrinam ante datam & nunc objec- tam, intelligi de juramento promissorio, quo quis obstringit ad aliquid faciendum, vel non faciendum, idque sicut quantum est ex genere suo & objecto; in individuo enim quandoque vinculum iuramenti ratione materie est maius, v. g. frangens iuramentum de dandis aliqui centum ducatis, gravius peccat ratio ne materie, quam is qui frangit votum de danda elemosyna duorum grossorum. Similiter, qui violat iuramentum promissorio Deo factum, gravius peccat, quam si sit factum homini, quia primum simili est votum, idemque fracio habet duplicum militiam, nimis irreverentia contra Deum, & infidelitatem. Verum obligatio iuramenti assertori est major quam voti, in ejusque violatione Deus a jurante diceretur quasi ignorans, mendax, vel testis mendaci; nihil autem horum apparent in violatione voti, sed in ea so- lute non prestat ei fideliitas.

LIII. Pono casum: inter Christianos reus mortis dimittitur ex carcere, qui iurat se rediretur, tem- tetur redire?

*Dico cum S. Thom. ad 4. dicente: „Si hoc pro- venias ex solo iurantis, debet iuramentum servari secundum sanum intellectum eius, cui iuramentum præstatur. Unde *Ibid.* dicit. Quacumque arte ver- borum quis iuret, Deus tamen, qui conscientie tesis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui iuratur in telligit. Et quod hoc intelligatur de doloso iuramento, to, patet per id quod subditur: Duplicit reus fit, qui, & nomen Dei in vanum assumit, & proximum dolo capit. Sicutem iurans donec adhibeat, obli- gatur secundum intentionem iurantis. Unde Greg. dict. 27. Moral. Humanæ aures talia verba nostra ju- dicant, qualia foris sonant. Divina verò iudicia talia foris audient, qualia ex intimis profunderunt. Hac ibi. Quieri hic potest, an in iuramento licet ut am- phibologia?*

Sed ad hoc patet postea dum agetur de mendacio. Si enim possit quis ea uti sine mendacio, potest etiam sine perjurio. Si vero non possit in uno, nec potest in altero. Excipitur tamen causa de adulteria, de qua vide infra n. 62, in hoc Exam.

QUEREO III. Obligatio sub mortali iuramentum in re parva, ita ut in perjurio non detur parvitas materia? Item obligatio iuramentum aliquando, maximè in re gravi, cum periculo vite?

LII. Resp. Juramentum etiam in re levi obligat sub mortali. Unde in perjurio formalis, seu deliberato non datur parvitas materiae, faciens veniale. Potest etiam dari causa, in quo iuramentum obligat cum periculo vite.

Ratio 1. & 2. partis: Quia Deum facere testem mendaci in omni caso est gravissima injurya Deo ir- rogata, nec unquam, si deliberare fiat, veniale es- se potest.

Addit. ex S. Thom. q. 98. art. 3. ad 2. dicente: Ille qui jocose perjurat, non evitat discimus irreverentiam, sed quantum ad aliquid magis auget. Et idem non excusat à peccato mortali.

3. pars: Declaratur cum nostro Corrado ex Cojet.

Juramentum factum à captivo apud infideles per- vertit perjurium, & peccatum, ac non intendi potest utilitas: ast in mutuo intenditur bonum utile pe- tenti; & in iuramento Pagani intenditur veritatis confirmationis. Quod vero id non fiat sine peccato, per accidentem est, respectu peccantis, & provenit ex sola malitia iurari, aut iurantis.

QUEREO IV. Estne iuramentum & licitum, di- cere: Quod dico, tam verum est, quam Evangelium, aut quam quod Deus sit unus?

LV. Resp. Si ita loquens intendat veritatem hu- manam, seu creatam in robore comparare, vel aqui- parare veritatem divine; aut Evangelica, esset blasphemia, ut patet ex dictis supra de illo vitio. Si vero solum intendat asserere talem rem proportionabiliter esse veram, uti verum est Evangelium, & quam verum est, Deum esse unum, suo modo esset iuramentum. Sed hac in re vulgus non tam subtiliter philo-

phatur, nec ad talēm verborū illorū sensum ad-
vertit, nec Dēm in testē vocādū animū habet.
Hinc defectū reflexionis talē locutio non excedit
comūniter culpam venialem verbī otiosi, si tamē
scandālū desit.

C A S U S .

Cūjus adeō est juramento assūtus, ut etiam levissi-
ma ex causa ex pravo habitu sapissimē jureti. Et
quām elaborat ex hac pessima jurandi consuetudine
eradicanda non potuit tamē eam evellere, de quo
dolet plurimum, & nolens jurare, tamē cōtrō inad-
vertenter jurat, sed reprehensus ab amico de peccato
mortali, cui se exponit, ut plurimum; tamē verū,
quam falso indifferenter jurandi, consultū Confes-
satū.

*Quaritur an quōies, absque iudicio, & sine
conservatione veri, aut falsi, ex mala consuetudine
jureti, pectet mortali?*

Sententiam *nigatiōnē* sustinet alia, quia de-
fectus iudicii, seu considerationis, contra reverentiam
juramento debitat, cui hacten consuetudo op-
ponit, non est nisi culpa venialis, ut habet com-
munis sententia. Et iste sic consuetus jurare, nequa-
quam de iuramento deliberat, indebet autem, &
subreptio à mortali excusat. Ergo.

*Contrarium tamen est dicendum, peccare scilicet
mortali. Cajet. 2. 2. q. 89. art. 2. S. Anton. 2.
part. 11. 2. cap. 4. Secundum quod existimat.*

Quia defectus iudicii, & discretionis in jurando,
si per se tantum sumatur, id est, prout solūm absque
necessitate, & utilitate adducunt levisima etiam ex
causa Deus in testē, est culpa tantum venialis, ut
asserit sententia negativa, quamvis enim sic jurans
Deum colat, & venerari, parvi tamen videtur face-
re diuinam Majestatem, adducendo eam in testē ex
levi causa, sicut irreverentiam faceret Principi qui vel-
let eum inducere testimonium alicuius rei frivole,
atatem iste defectus iudicii coniunctus cum pravo usu
jurandi, quo aliquis nempe adverit ad id, quod jurat,
sive verū sive falso fuerit, neque etiam ad ipsum
juramentum, lethale est peccatum ob probabile peccatum,
cui sic jurans se exponit jurandi falso, & il-
licitum. Juxta illud, Eccl. 35. *Vir multum jurans im-
pliebit iniquitatem.*

Secundo, quia quanto Christus, Matb. 5. Iudeas
praecepit: *Ego dico vobis, non jurare ommīnū*, non vo-
luit absolute interdicere juramento, cum ex se ne-
que sit malum, neque prohibitum, immō à Deo ins-
titutum ad confirmandam veritatem, & ad finem om-
nis controvērsiā, ut Paulus Hab. 6. inquit, sed voluit
prohibere jurandi facultatem, ne a facilitate jurandi
ad consuetudinem, a consuetudine in perjurio inci-
dat. S. Th. 2. 2. q. 89. art. 2. ad 1. Rr. conseundo
prava jurandi inclinat facie in contemptū Det, ut
ait S. Anton. 2. p. tit. 10. c. 10. §. Ibi secundum quod
existimat in fine. Jurare autem ex contemptū peccatum
mortale est.

Tertiō. Quia cum de facilis homo in verbo delin-
quat, secundum illud Iacobī 3. *Sī quis in verbo non of-
fendit, hic perfidus est vir,* offert sese periculo sapissi-
mē pejerandi, qui ex pravo more ad jurandum est
valde praecepit. Etsi enim consuetudo non faciat per se
solam contemptū, nisi presumptivū in foro exteriori
ut docet D. Th. 2. 2. q. 89. art. 9. & Cajet. ib.
negandū tamē non est consuetudinem transgre-
diendi aliquam legem, multum incitare ad contem-
nandam illam: & ideo versari in pericolo contemnen-
tiam Dei maiestatē, qui indiscretē, & inconsideratē
jurat.

*Conformatur ex D. Ambr. in c. Innocent 2. 2. q. 4.
Ubi Josue cum senioribus ex Israhel illicitum jurarunt,
de pace & societate cum Gabonitis inewnda, & cau-
si hujus illiciti juramenti fuit indiscretio, & levitas in
jurando, quasi ex consuetudine proclives ad jus-
titudinem.*

Nec obstant in contrarium adduda: Nam illa

concludunt solūm in casu, in quo nullum est pejeran-
di periculum, hoc est falsi, aut illiciti jurandi:
tunc enim ob id solūm, quod absque necessitate,
& utilitate juratur, quod est indiscretē, sine iu-
dicio Juramentum adducere, peccatum est veniale
sed nos loquimur in casu in quo ex pravo
jurandi consuetudine probable discrimen pejeran-
di sequitur, quod periculum non evitare, peccatum
lethalē est, juxta illud Eccl. 3. *qui amat periculum pe-
ribit in illo.*

Sed quia in casu proposito Caius in consuetudine
hac pravo sapissimē jurandi evellenda elaborat, nec
eam potuit adhuc prorsus stirpare, & ita quandoque
inconsideratē jurat, adeō, quod inconsideratē illa in
jurando provenit præter intentionem, & est quasi
non volita, proinde jurare sine iudicii comite, cit
in Cajo peccatum veniale, & non mortale.

QUÆR. VI. Quomodo tollitur juramentum?

LVI. Resp. Tollitur, ut de voto dictum est. 1. per
simplicem cessationem, ut si res jurata fiat impossibi-
lis; unde S. D. art. 7. in c. ait: „Si, quod erat
possibile quando juravit, reddatur ei impossibile per
aliquem eventum, putat cum aliquis jurat se pecuniam
solutorum, & quia ei postmodum vi, vel furto subtra-
hit, tunc videatur excusatus esse à faciendo, quod
juravit, licet teneatur facere quod in se est.“

Secundū tollitur per irrationem, de qua S. Th.
art. 9. ad 3. in fine, ait: „Ad unumquemque pertinet
irritare juramentum, quod sibi à subditū factum
est, circa ea, que eius potestati subduntur; Sic ut
poterit irritare juramentum quæla, & vi uxori-
ris, ut dicitur num. 30. Sic ut supra de voto dic-
tur, tunc.

Tertiū tollitur per condonationem jurarii.

Pro quo
*Notanda sunt verba S. Thom. ibidem ad 2. dicen-
tis: „Quando quis alteri sub juramento promittit ali-
quid perirens ad utilitatem ipsius, puta se ei ser-
vatur, vel pecuniam daturum, & tali promissione
potest absolvere ille cui promissio facta est. Intellē-
gitur enim jam illi soluisse promissionem quando facit
de eo secundum voluntatem.“ Hoc idem intelligi
potest de condonatione voti, prout explicatur infra de
Sponsalibz. Tract. ult. Exam. 2. n. 24.*

Quartiū tollitur dispensatione, vel commutatione
proporionabilitati, ut de voto dictum est. Ad hoc
propositum S. Th. art. cit. ad 3. sic ait: „Quando-
que aliquid sub juramento promittitur, de quo du-
biū est, utrum sit licitum, vel illicitum, profi-
ciuum, vel novicium, aut simpliciter, aut in ali-
quo casu: & in quo potest quilibet Episcopus dis-
pensare. Quandoque vero sub juramento promitti-
tur aliquid quod est manifeste illicitum & utile. Et
in tali juramento non videatur habere locum dispen-
satio, vel commutatio, nisi aliquid melius occur-
sat, rat ad communem utilitatem faciendum, quod ma-
xiū videatur pertinere ad potestatem Papæ, qui
habet curam universalis Ecclesie. Vel etiam absolu-
ta relaxatio, quod etiam ad Papam pertinet.“ Hac
S. Doct. Vide *dicta de Voto*, & hic applica, sed ser-
vata proportione.

Mendacium. Quasi. 110. per 4. art.
*QUÆR. VII. Quid & quotuplex est? Quantum
& an omni casu, peccatum?*

LVII. Resp. 1. Mendacium (ut patet ex S. Thom.
art. 1.) est locutio falsa cum intentione fallendi, seu
decipiendi proximum, qui judicat eam esse veram.
Unde mendacium nominatur ex eo, quod contra mentem
dictum dicitur. Et mentiri est contra mentem ire, non
est mentiri nisi materialiter, quia non est contra men-
tem. Formale ergo mendacium consistit in hoc, quod de-
cilio non sit conformis menti loquenti.

Not. quod loqui aliquid, falsum quidem quod
verborum significacionem, sed tali modo, v. g. joco-
se, & ironice, ut facile adverteri possit, loquentem

no-

De Juramento, Perjurio, &c.

nolle, adhiberi fidem suis verbis ut verificis, non sit
mentiri: quia non adest intentio fallendi. Hoc modo
in mendacio excusantur matres, ac nutrices, dum ad
pueros dicunt haec, vel similia: Ecce lupus in porta,
si fleveris, tradam te illi, &c. Dum ergo audiens haec
verbū fallitur, deceptio tribuitur, imbecilitati ingenii
audientis, non verborum falsitati.

Vide supra Tract. 5. num. 14. verbo *Hypochristi*;
quod possit committi mendacium non solūm verbis
sed & factis, signis, ac nutibus.

Resp. 2. Juxta S. Th. art. 2. mendacium dividitur
in jocosum, officiosum, & perniciosum. *Jocorum*
procedit ex motu delectationis, ut mentiri joci, &
recreations gratia. Quod ob partitum est peccatum
veniale, quia talis falsitas est parvum momenti. *Officio-
sum* est quod procedit ex motu utilitatis, sive ad
obtinendum aliquod leve bonum, sive ad evitandum
aliquid leve malum, quod vocant mentiri ad haben-
dam pacem. Et etiam est peccatum veniale ob par-
timentum. *Perniciosum* est quod pro motivo habet dam-
num proximi, sive temporale sive spirituale. Quod
damnum sit grave, vel in materia gravi, ut in casu
Religionis, aut Fidei, est peccatum mortale: si est
leve, peccatum est veniale. Ut patet ex Tract. de Pe-
ccatis.

Resp. 3. Omne mendacium formale est peccatum,
ne in nullo casu est licitum, etiam pro toto mundo
conservando.

Ratio: ut patet ex S. Thom. art. 2. mendacium
oppunit virtuti veritatis, & est per se pravum, ut
at art. 3. id est, in se est malum, quod nulla circum-
stantia cohonestari potest. Ergo.

Opponi hic possunt argumenta ex quibusdam Pro-
phetis Scriptura proposita supra Tract. 7. Exam. 7.
n. 8. in R. ad Oppos. Quae cum suis solutionibus ibi
videantur. Quibus alio verba S. Aug. lib. de Mendaci-
o adducta a S. Thom. art. 3. ad 3. „In S. Scripturā
„ra inducuntur aliquorum gesta quasi exempla per-
„fēcū virtutis, de quibus non est assimilandum eos
„fuisse mentitos. Si quae tamen in eorum dictis appa-
„reant, quia mendacia videantur, intelligentem est
„ea singulariter & propheticē dicta esse.“

LVIII. Opponi ulterius 1. Verba Christi, & etiam
aliquorum Sanctorum frequenter unus alter, & alius
reutulit alter, quoniam unus necessario dictum falso, &
tamen non peccat. Ergo.

2. Nullus à Deo remuneratur pro peccato: *Sed*
obstetrics Egypti sunt remunerati propter mendaci-
um; dicitur enim Exod. *Edificavit illis Deus domos.* Ergo.

3. In Scriptura de SS. Viris legitur, quod fuerint
mentiri, de quibus tamen non debet dici quod pecca-
verint. Nam Gen. 12. & 20. Abraham de sua Uxore
dixit quod esset sua Soror. Et Gen. 27. Jacob dixit se
esse Esau. Et Judith commendatur, quae tamen ho-
loferni est mentita. Ergo.

4. Non implere promissum est mendacium: *Sed*
non omnia promissa sunt implenda, juxta illud: *In
male promissis responde fides.* Ergo.

5. Mendacium non est causa deceptionis,

quia non dicitur ut credatur, sed solum delectationis

gratia. Ergo.

Ad 1. N. ant. pro 2. p. Nam S. Aug. 3. S. Th.
art. 3. ad 1. relatus, ait: „Apparet, non debere
nos arbitrii, mentiri quemquam, si pluribus re-
miniscitutur rem quam audierunt, vel viderunt,
non eodem modo, atque eisdem verbis eadem res
fuerit indicata; quia non loquuntur contra men-
tem suam.“

Ad 2. ait S. D. Ibidem ad 2. Obstetrics non sunt
remunerati pro mendacio, sed pro timore Dei, &
benevolentia; ex qua processit mendacium. Unde
signantur dicitur Exod. 1. *Et quia timuerunt obstet-
rics Deum, edificavit illis domos.* Mendacium vero
postea sequens non fuit meritiorum. Hoc S. Doct.
magis explicat art. 4. ad 4.

Ad 3. dicit S. Th. ibid. ad 3. ex S. Aug. Abra-

ham dicens: „Sarara esse suam Sororem, veritatem
voluit celari, & non mendacium dici. Soror enim
dicitur quia filia patris erat. Unde & ipse Abraham
dicit Gen. 20. Verè soror mea est filia patris mei, &
non matris mee filia,“ quia scilicet ex parte patris
ei attinebat.

„Jacob vero mysticē dixit, se esse Esau primogeni-
us, reū debebatur. Usus est autem hoc modo loquendi
per Spiritum propheti, ad designandum mysterium,
qua videlicet minor populus scilicet Gentilium, sub-
stitutus erat in locum primogeniti, scilicet in locum
Iudæorum.“

„Judith laudatur, non quia mentita est Holofe-
ni, ni propter affectum quem habuit ad salutem
populi, pro qua periculis se exposuit.“ Hec S.
Thom.

Ad 4. dist. maj. Si dum promisit, non habuit
animū implendi, vel si habuit, mutavit sine rationabili
causa, sicut cōsideratio, C. maj. Si habuit, vel mutavit ex causa
rationabilis, nimis variatis debitis circumstantiis,
sicut solemus semper subintelligere, A. maj. Et sic
dist. min. N. cons. Hoc explicat S. D. art. 3. cit. ad 5.

Ad 5. ait S. Doct. ibid. ad 6. Operatio in aliqua
potest considerari dupliciter: *Uno modo secundum
seipsum, alio modo ex parte operantis: mendacium
ergo jocosum ex ipso genere operis habet rationem fal-
lendi; quamvis ex intentione dicuntur ad fallendum,
neq; fallat ex modo dicendi: Ex quo patet dist. maj.*

LIX. Nonne saltē licet mentiri ad se, vel alium
preservandum à morte, seu homicidio? *Ratio dubi-
tandi est:* Minus malum est eligendum, ut viet
majus, sicut medicus prescindit membrum, ne cor-
rumptatur totum corpus: *Sed generare falsam opinio-
nem in animo aliquius, est minus malum, quam mors.
Ergo. Sed*

Dico, non licet. Ita S. D. art. 3. ad 4. dicens,
& rationem dubitandi solvens: „Mendacium non
solūm habet rationem peccati ex damno quod in-
fertur proximo, sed etiam ex sua inordinatione, ut
dictum est. Non licet autem aliquia illicita inordinatione
ne uti ad impediri documenta, & deficiunt alio-
rum. Sicut non licet furari ad hoc quod homo elemo-
synam faciat, nisi fortè in casu necessitatibus, in quo om-
nia sum communia. Et ideo non est licitum, mendaci-
um dicere, utrumque alioquin à quocunque
periculo liberet. Licit tamen veritatem occultare,
prudenter sub aliqua dissimulatione, ut Augustinus
dicit, in lib. contra mendacium.“ Hec S. Doct.
Addo, inter duo mala minis est eligendum, si sint
mala natura, vel potest: si vero sint culpe nec mini-
mum licet eligi potest.

QUÆR. VIII. Tenemur semper dicere veritatem?
Item licet uti restrictione mentali, vel equivo-
cante?

XL. Resp. 1. Tenemur semper dicere veritatem,
sed termini, quibus dicitur, interdum sunt clari, &
intelligibilis, interdum ambigu, & equivoci, ba-
habet duplice significationem, secundum quod exi-
git necessitas, & obligatio loquendi.

Resp. 2. Numquam licet uiri restrictione purē
mentalē, id est, quae nulla circumstantia, vel extero-
ritio signo manifestatur.

Ratio: Tum quia est verē mendacium, quod num-
quam licet. Tum etiam, quia quod tibi non nisi fieri,
alteri non faci, quod est principium lumine nature
notum: Sed illi ipse, qui in loquendo uitit restrictione
purē mentalē, non vellet sibi per eam ab aliis
liberari: Ergo, Tum tandem, quia usus restrictionum
purē mentalē aperte via, continuis fraudibus, &
deceptionibus, tollitique omnem humanum convic-
tum, & societatem. Sane si agere convivimus illis, quorum
linguis ignoramus juxta illud Augustini lib. 19. de
Civit. *Libentius vivit homo cum cane suo, quam cum
cominze alieno;* ut arguit Contenson tom. 4. Dissert. 2.
c. 1. *Egregius certò conversamus cum illis, qui fraudes*

artificio teatas in sermonibus adhibent. Unde Christus Matth. 5. v. 37. nos monet: *Sit sermo vester, Est, Est; Non, Non.* Pro intelligentia dicendum.

Not. 1. Duplex est restrictio: *Una mentis, altera distinctionis.* Prima est, quae praesertim fit mente, & non ex circumstantiis extrinsecis, & sensibilibus, nec ex eo, quod vox plures habeat significaciones, v. g. in privato discursu aliquis te interrogat, *Eccliesias voc, & respondes, Non feci,* mente subintelligendo, *veri,* cum tamen feceris ante oculidum. Et hoc est restrictione pura mentalis, & formalis. Altera, *nimirum distinctionis,* fit, i. quando quis profert vocem quae habet plures significations, ut si quis te aliquid peit, quod potes facere, sed non vis facere, & respondes, *Non possum, quod significat germanicè, ich, Kam oder ich mag nicht, Neque, &, Non glacie;* tales dictiones sunt nomina *æquivoca*, ut si quis te interrogat, an non videris, vel fatus sis canem, respondes, *Non sum furatus canem,* intelligendo celestem vel marinum, cum tamen fatus sis terrestrem; & sic de ceteris vocibus *æquivocis*, v. g. *Galus* significat hominem & brutum. Hinc interrogatus occidisti ne *Galum:* si dicas, *Non occidi intellegens brutum, non mentiris;* Fit secundum quando vox, et si sit univoca, seu una tantum habet significacionem, attamen ad plura significanda determinatur a circumstantiis, v. g. fornicatio propriè est vox univoca, si tamen Sacerdos (Confessor) ex habitu vel confessione, quod sit Sacerdos, cognitus) confiteatur se esse fornicatum, significat sacramentum: Si uxoratus, significat adulterium, absque illa restrictione mentis; si tamen vox alias *æquivoca*, per verba adjuncta determinatur ut significet unum determinatum, ut si dicam: *Canis latrabis.*

Not. 2. Quando reus legitime non interrogatus responderet, *Non scio, non feci,* cum tamen fecerit, non est restrictio mentis, sed distinctionis, non ex plurimatate significacionis, sed ex circumstantiis extrinsecis. Nam responderet in eo sensu in quo Iudeus interrogatus de crimen publico, seu quod potest in iudicio probari. Ergo dicendo, *Non feci, id est, tale peccatum;* de quo publicè constet, non mentitur.

Resp. 4. Probabilis est, non licere quidem usum amphibologiae, seu *æquivocationis* formalis, ne tam materialis, veritatem celare in casu necessitate.

Ratio est eadem, quæ ante.

Not. Amphibologiam, seu *æquivocationem* formalē esse (ut *Gonei* explicat) quando non adsumt circumstantiæ, per quas audiens vir prudens possit venire in cognitionem significacionis, vel sensu verborum à loquente intenti; materialē vero, quando tales circumstantiæ adsumt, licet audiens etiam prudens ob negligientiam considerationis talium circumstantiarum non intelligat mentem loquenti. Haec *æquivocatione* usus est Christus, cum consanguineis rogantibus ut ascenderet in templum, respondit: *Ego non ascendam;* Joann. 7. cum tamen postea ascenderit. Nam ex circumstantia petitionis eorum (consistentis in hoc, ut palam ascenderet in templum, ut in conmanifestaret se mundo) poterant, si attendisset, sufficiens intelligere, Christum respondere in eodem sensu, *nimirum*, non ascensum se publice, sed tantum in occulto.

Similiter amphibologia dicitur fuisse usus S. Franciscus quando interrogatus; an non viderit transirent aliquem homicidium, immissum intra manicas manus respondit: *Hoc non transvit, subintelligens, non transisse per illas manicas.* Quod factum approbat.

Logik per restrictionem vel æquivocationem materialē, estne mentiri?

Non est. *Ratio:* Quia non est loqui contra mentem, vox enim *æquivoca* habet duos sensus, quorum unus est conformis menti loquenti, & aliud interiori audienti: *Est* non tenet, nisi sit rationabilis causa, aut necessitas, me conformare intentioni audiensi. Ergo. Pro majori dictorum intelligentia

QUERO IX. Quomodo doctrinam haec tamen poteris salvare, supposita damnatione diuinorum propositionum?

LXI. *Prima est:* Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreacionis causa, sive quocumque alio fine iure, se non fecisset aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel

& non mendacium dici.

Nota tamen, hac restrictione, uti & amphibologia (de qua dicetur) non esse uerendum nisi sicut medicina, nimis in justa necessitate, sicut erat Abram; quia indifferenter utendo hac duplicitate turbatur societas civilis, ut dictum pro R. 2. justa vero necessitas esse censetur; quando quis interrogatur de re, quam non temeriter, nec potest diversa sine alterius prejudicio. Adhibetur ergo amphibologia, non ad dictum.

Noster Contenson tom. 4. *Dissert. 2. cap. 1.* In Corollario, fortiter impugnat restrictiones mentales, sed ut ex eius verbis constat, ad mentendum, & decipiendum ordinatas, attamen paulo ante in R. ad Instabili, explicans illud: *Ioan. 7. de ascensu Christi in montem, de quo postea, ait Christum verba subobscura adhibuisse in quibus poterat vir prudens verborum sensum faciliter interpretamento aperire, ut autem hoc patet verbis figuratis, & metaphoris ob gravationes, para, occultandam veritatem, nec in dignis expandendam mendacium perperam appellaretur, sed utiliter, & honestè fit, ut demonstrat S. D. 1. p. q. 1. art. 9. Nec obest, quod Christus utens huiusmodi, metaphoris, volebat, ut audientes non perciperent, subindeinde adesse mediocre deceptionis periculum; non, *inguam*, obest, quia non deceptionis inducere, sed veritatem occultare querabat Christus. Hac ille, *Ergo* iuxta illius Authoris mentem licet nobis ad exemplum Christi, saltem ex rationabilis causa, aut necessitate ad magnum malum evitandum, vel bonum promovendum, ut verbis obscuris, & metaphoris, non ut quis decipiat, sed ut veritas occulatur.*

Resp. 4. Probabilis est, non licere quidem usum amphibologiae, seu *æquivocationis* formalis, ne tam materialis, veritatem celare in casu necessitate.

Ratio est eadem, quæ ante.

Not. Amphibologiam, seu *æquivocationem* formalē esse (ut *Gonei* explicat) quando non adsumt circumstantiæ, per quas audiens vir prudens possit venire in cognitionem significacionis, vel sensu verborum à loquente intenti; materialē vero, quando tales circumstantiæ adsumt, licet audiens etiam prudens ob negligientiam considerationis talium circumstantiarum non intelligat mentem loquenti. Haec *æquivocatione* usus est Christus, cum consanguineis rogantibus ut ascenderet in templum, respondit: *Ego non ascendam;* Joann. 7. cum tamen postea ascenderit. Nam ex circumstantia petitionis eorum (consistentis in hoc, ut palam ascenderet in templum, ut in conmanifestaret se mundo) poterant, si attendisset, sufficiens intelligere, Christum respondere in eodem sensu, *nimirum*, non ascensum se publice, sed tantum in occulto.

Similiter amphibologia dicitur fuisse usus S. Franciscus quando interrogatus; an non viderit transirent aliquem homicidium, immissum intra manicas manus respondit: *Hoc non transvit, subintelligens, non transisse per illas manicas.* Quod factum approbat.

Logik per restrictionem vel æquivocationem materialē, estne mentiri?

Non est. *Ratio:* Quia non est loqui contra mentem, vox enim *æquivoca* habet duos sensus, quorum unus est conformis menti loquenti, & aliud interiori audienti: *Est* non tenet, nisi sit rationabilis causa, aut necessitas, me conformare intentioni audiensi. Ergo. Pro majori dictorum intelligentia

QUERO IX. Quomodo doctrinam haec tamen poteris salvare, supposita damnatione diuinorum propositionum?

LXI. *Prima est:* Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreacionis causa, sive quocumque alio fine iure, se non fecisset aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel

aliud

, allam viam ab ea, in qua feci, vel quodvis aliud, verum; revera non mentitur, nec est perjurio.

Secunda est: Causa justa utendi his amphiboliogis, est quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorum, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritas occulatio censeatur tunc expediens, & studiosa.

Haec duas propositiones Anno 1679. 11. Martii inter 65. n. 26. & 27. dannavit *Innocentius XI.* qua damnatione usus restrictionum mentalium, æquivocationum, ac amphiboliogarum damnatur, qui tam in ante data doctrina fuit admissus. *Pro resolutione.*

Resp. Papa damnando duas illas propositiones non damnavit usum restrictionum dictiorum, vel restrictionum, æquivocationum, amphiboliogarum materialium, sed tantum formalium, seu pure mentalium. Quorum exempla ex dictis patet.

Hoc manifeste probant auctoritates, & rationes pro R. 2. 3. & 4. ad q. 8. adducte, quæ convincunt, omnes universas restrictiones, & amphiboliogarum damnationis, non posse. Ergo damnata sunt sola formales, & pura mentalia.

Ex his sequitur 1. damnatum non esse modum amphiboliogie per verba *æquivoca* ex justa causa occultandi veritatem. Exemplum patet ex dictis in voce *Canis*, & *Galus*. Sicut & ly *scio* significat interdum cognitionem evidenter, ut in scientificis; aliquando tamen, que habetur ex fide humana. Et ly *scio* potest significare certitudinem omnis notitiae, & certitudinem solius notitiae clarae & evidenti. Item humanae consuetudine *ly scio* facit etiam hunc sensum, non *sco*, nisi occulte; *ly scio* ut communicabilis, non *scio* notitia utili ad revelandum: In quibus nulla est restrictione pure mentalis. Similiter hec vox *Est* significar. v. g. esse domi, & significat etiam manducationem. Unde duas significations habet hec propositione: *Mens dominus non est domi;* & quidem absque mendacio, & restrictione mentis, cum sola restrictione dictiorum.

Idem est de his casibus: Quidam homo mortificari carni intentus, multum rogatus ad hos, vel illos delicatos cibos in convivio comedendo, respondet, *Tibi*; intelligens de spiritu, non de corpore. Item aliquis in convivio obligatur laudare aliquod ferculum, licet sibi insipidum, potest dicere: *Est bonus*, Quia omne ens est bonus, nam bonitas est passio ens.

Idem est de hac voce, *Possum, Non possum.*

Apud Germanos enim significat *ich kann oder ich*

mag nicht, ut ante dictum. Sic in quavis lingua species inventum amphiboliogia.

Sequitur 2. non esse damnatum, sed licet modum ex justa causa occultandi veritatem per metaphoras, & allegorias. Exemplum est in historia de Jacob, & Esau.

Sequitur 3. Non esse damnatum, sed ex justa causa licitem modum uenienti verbis ex sua significacione quidem non ambiguis, quæ tamen attinent circumstantiæ, loci, temporis & personæ ad aliud significandum trahuntur. Exemplum est ex ante adducta locutione S. Francisci, *utri & de Sara, & Abraham.* *Idem est*, si quis roget alteri mutare pecunias, & dicat: *Non habeo*, subintelligendo, ultra necessarias vel etiam, quas in his circumstantiæ tibi mutare possim, licet ceteroquin habet. Item quidem Consiliarius secreto servando obligatus, de quadam occulte negotio ei novo interrogatus ab amico, respondet: *Non scio*; ut sensus sit. Non scio ut homo privatus; et si sciat ut Consiliarius. Ubi non est restrictione mentis, sed ex ipsa circumstantia officii Consiliarii ad secretum obligati.

Sequitur 4. Non esse damnatum modum respondendi per circumlocutionem, interroganti nihil affir-

mando, nec negando, licet interrogans existimet, respondentem nescire, vel non habere id, quod petitur v. g. gratularer mihi; vel Pergauum mihi fore si tibi possem servire, hoc dicere, hoc concedere. *Ex his.*

LXII. *Quid sentis de Confessario,* qui sub poemis urgeatur, ut revelet etiam sub juramento, an hoc illud andiverit in confessione? Vide infra *Tr. 13. Exam. 7. n. 111.* in *Resp. ad 2. & 3. Oppos. de S. gallo confessionis.*

Quid censes de reo, contra vel juxta *Juris ordinem examinato*, an possit uti restrictione?

Vide supra *Tr. 9. Exam. 5. & 41.*

Quid de eo qui occultissime novit infame adulterium nobilis femme, quo jure naturæ tenetur occultare?

Dico: Potest respondere ex ante dictis de verbo non *scio*, quid significet ex humana consuetudine etiam sine restrictione.

Quid judicas de ipsa adulterio?

Dico: In primis si jam sit sacramentaliter confessus, potest sine mendacio dicere: *Sum innocens, sum immunis ab hoc delicto.* Verumnam id jurare non licet.

Ratio est. Quia ad simplicem affirmationem sufficientia creditur, confidentia, & probabilitas; ad juramentum vero requiriur certitudo, quam tamen neminem, sine reservatione Dei habet de remissione peccati.

Sunt

& ali modi quibus in tanta necessitate uti potest fementia. *Primo* nimis per locationem *æquivocationis* patet, dicendo: *Non violavi fidem;* fides enim plura significat: *nimirum* fidem conjugalem, fidem Catholicae, fiduciam, & creditum. *Secondo* loquendo per metaphoram in significacione usitate in sacris Scripturis, in quibus adulterium saepè accipitur pro idolatria. *Jerem. 13. v. 27. Ezech. 23. v. 37. Osee 2.*

LXIII. *Quae est tua sententia de quotidianis illis complimentis?* Servus tuus obediensissimus: Mandet mihi servo suo: *Omnia mea tua sunt, &c.*

Dico: Sunt verba honoris, que per humanam consuetudinem jam quilibet intelligit dicti per metaphoram, vel hyperbole, adeoque, sine mendacio, & restrictione mens.

Quid de veniente ex quoddam oppido laborante rurore pestis, & examinato an ex eo veniat?

Dico:

Si

adjuvare

an

veniat ex eo loco, de quo es fama pestis sed falsa, licet responderet se non habere rurum, putat, ut peste infectum. Et sic si *interrogatione* coram Deo, ait *Corradus*, nec decipit interrogantem, ille enim solum curam habet: ne quis infestus ingrediatur. Et *Idem est:* ait *Silvester* cit. si quis fuit quidem in tali loco infecto, sed non *scio*, ut potuerit infici, ut quia non erat ac corruptus, & transiit celeriter in equo, & generaliter *Idem est* quoties tales *Officiales* concederent, aut concedere debenter ingressum, si scirent veritatem.

Quid agendum

se dicendum illi qui iniuste urgeatur ad respondendum, & non scit *æquivocare*, v. g. puer a latrone querente patrem ad necem interrogatur, an sit domi?

Dico:

Tenetur respondere secundum dictamen conscientiae.

Unde

si

puer

ille

ex invincibili ignorante

crederet

in eo casu licitum esse mentiri, vel esse licitum eligere hoc tamquam minus malum, non peccaret formaliter.

Sacrifigium.

Quesit. 99. per 4. art.

QUÆRO X. *Quid, quotuplex, & quantum peccatum est?*

LXIV. *Resp. 1.* *Sacrilegium, dictum quasi sacra ladingem seu laicis, juxta S. Thom. est violatio rei sacrae.* Et est speciale peccatum, si *nimirum* proprium sumatur.

Ratio: *Quia habet speciale deformitatem,* ni-

Tract. X. Exam. IV.

miserum indignam trahationem rei sacrae, ut patet ex S. Th. art. 1. & 2. Dixi, si propriè sumatur. Nam in largiore acceptione, qui ludit communè bonum, quod est quoddam divinum, & sacram, aut qui ludit populum christianum, aut Principe Christianum, qui similitudinari dicunt res sacrae; populus quidem in quantum per sacramenta est sanctificatus; Princeps, in quantum est minister, & defensor rerum sacramentorum, ille, inquam, ludentes largè dicunt sacrilegii.

Resp. 2. Sacrifilegium est triplex, nimirum commissum in personam, ut est Clericus, vel Religiosus, vel Monialis, aut habens votum simplex casitatis. In rem, ut est res Deo, seu cultui divino dictata, ut Cælestes, Vester, Imagines, Reliquie, Sacramenta, &c. In locum, ut est Ecclesia, Coemeterium. Nam est violatio personæ sacrae, rei sacrae, vel loci sacri, quibus injuria infertur.

Declaratio ulterius: Ad primam sacrilegii speciem spectant, perccusio Clericorum, vel Religiosorum, Fornicatio Clericorum, vel Religiosorum; Violatio Monialium, aut alterius vinculo spirituali per Baptismum, vel Confirmationem conjugij. De quibus actuum est supra Tract. 5. Exam. 2. n. 37. Item pertrahatio Ecclesiasticum ad tribunal secularium, & exactione vestigialium ab iisdem facta per potestatem scilicet.

Ad secundam speciem spectantia 5. gradus habent. In primo gradu sunt Sacramenta, quorum præcipuum est Eucharistia, in qua cum Christus sit, non in forma propria visibili, sed in forma cibi, & potus, irreverentia ejus non ad primam, sed ad secundam speciem pertinet, ut est, indigna ejus administratio, vel sumptu; ejus irrisio, concutatio, proiecacio, &c. In 2. gradu est irreverens tractatio sacramorum vasorum, etiam corporalium, v. g. potare ex calice consecrato. Huc etiam reducitur indigoña tractatio verborum S. Scripturae; ea enim sunt sacra, & representant suum Autorem, &c. sive fia impugnando, siue sensum eorum pervertendo, sive eis abutendo ad discursus profanos, maximè ad turpia, & obscenam. Est secundum sacrilegium.

Ad tertiam speciem spectant quacunque committantur contra sanctitudinem, aut reverentiam loci sacri, ut effractio, vel incendium ejus, vel altaris, effusio sanguinis, vel seminis in ea sepiultra infidelis, vel excommunicati nominativi, & publice denuntiati; violenta extractio persona gaudens immunitate. Huc etiam spectat furturn in loco sacro, sive rei sacrae, sive profanae, saltem intuvi asyli in eo positæ. Unde in c. Quidam 17. q. 4. sumariæ sic habetur, esse sacrilegium, auferre sacram de sacra, Non sacram de sacro; sacram de non sacro. Item huc pertinent mortuature, deambulationes, rixæ, confabulations, quæ in templo fiant cum gravi, excessu, ut officium divinum inde notabiliter perturbetur mortalia esse posunt. De Nundinis in Coemeterio, attendenda est loci consuetudo.

Nos. Si crimen sit tali quo Ecclesia polluitur, si nimis sit publicum Ecclesia indiget nova benedictione simpliciter. Sacerdotis si Ecclesia non sit consecrata, ut notat Corradus: si vero sit consecrata, ad Episcopum spectat.

Ex quo sequitur, fornicationem, ac pollutionem occultam in Ecclesia, aut Coemeterio faciam, uia & tactus impudicos in Ecclesia cum pollutione periculo nehabitos, esse sacrilegia, & circumstantiam loci necessario, in confessione explicandam. Verba tamen, & aspectus impudici in Ecclesia non inducunt rationem sacrilegi, nec mortalia sint.

Resp. 3. Sacrilegium ex genere suo est peccatum mortale; in individuo potest esse veniale, si nimirum occulit in Ecclesia, aut Coemeterio faciam, uia & tactus impudicos in Ecclesia cum pollutione periculo nehabitos, esse sacrilegia, & circumstantiam loci necessario, in confessione explicandam. Verba tamen, & aspectus impudici in Ecclesia non inducunt rationem sacrilegi, nec mortalia sint.

Ex dñis colligitur 1. nomine Loci sacri intelligi Ecclesiam consecratam, vel benedicat, Coemeterium & Oratorium auctoritate Episcopali constituta; & ad divinum cultum deputata; & ad libitum ad usum profanos non convertabilia. Secus est de Monasteriis, dormitoris cubiculis Sacerdotum, vel Religiosorum; hæc

EXAMEN V.

De Laude Dei, seu assumptione divini nominis per Orationem, & Laudem.

Quæst. 91. per 2. art.

Ubi agendum de Horis Canonicis, & celebratione festorum.

QUÆR. I. Horæ Canonicae quid, & quo sunt, quo Jure instituta, quo tempore, loco, or-

De Horis Canonicis.

dine, ac situ corporis persolvenda?

LXVI. Resp. 1. Horæ Canonicae sunt quedam laudes & preces ab Ecclesia instituta, ad Deum singulis diebus, certis, & statutis horæ, laudandum. Ex quo poterit, cur dicantur horæ, nimirum, quia certis diei horæ correspondent: quas etiam (ut dicetur R. 2.) mysteriose circa Passionem Domini representant. Dicuntur autem Canonicae, tum quia per sacros Canones sunt instituta; tum etiam, quia certam & determinatam ab Ecclesia habent Regulam, Canon enim græce, latine idem est ac Regula.

Resp. 2. Septem sunt horæ Canonicae, nec plures, nec pauciores. Preterea non est hora, sed commemoratione Sanctorum. Est contra quosdam Canonicas, ponentes octo, eo quod Matutinum distinguunt à Laudibus. Sed communis Ecclesie usus statuit septem. Et sunt 1. Matutinum & Laudes, 2. Prima, 3. Tertia, 4. Sexta, 5. Nonna, 6. Vespera, 7. Completorium: Et hoc ad representanda septem principia Passions Christi mysteria his versibus contenta:

Hæc sunt septenaria properi que psalmus horis. Matutina ligat Christum, qui crimina solvit.

Prima reperit spumas: dat causam Tertia mortis. Sexta cruci fit: latus ejus Nonna bipartit. Vespera depositi: tumulo Completa reponit.

Hic septenarius numerus conformis est Psal. 118. Septies in diu laudem dicti tibi.

Matutinum ergo & Laudes, cum terminantur eadem Oratione, seu Collecta, sunt una hora. Quidam sit de antiqua consuetudine ea separandi, quia non probat esse distinctas horas, ut patet ex allegato communis Ecclesie sensu.

Resp. Horæ Canonicae non sunt de jure divino, sed Ecclesiastico.

Ratio: Quia jure divino nullum tale præceptum inventitur.

Nec obstat, quod hora Canonicae vocentur Officium divinum. Hoc enim nomen habent, non à causa instituente, sed à causa materiali & finali, quia nimirum divinas laudes continent, & ad Deum laudandum diriguntur.

Resp. 4. Quod concernit tempus, Horæ Canonicae à principio sunt instituta, ut Matutinum & Laudes recitarentur media nocte. Prima, orto Sole. Tertia nona diei. Sexta, circa duodecimam. Nonna circa horam tertiam pomeridianam. Vespera, inclinante die. Completorium, sub initium noctis. Nunc autem diversarum Ecclesiarum diversæ sunt consuetudines. Quae sunt servandas, & quidem multo strictius quad Chorum, seu publicum Officii Divini resolutionem servanda sunt statuta tempora, quia ex eorum mutatione faciliter oritur scandalum, & impedire populi devotio.

Dixi, quod Chorum: Quia communis est sententia quod ille, qui privatin horas recitat, quacunque diei hora sive ante, sive post prandium horas recitet, non peccet mortaliter, dummodum eas absoluit spatio unius diei artificialis, id est, à vespera unius diei, usque ad medium noctis sequentis diei, ita tamen ut in vespera diei precedenter non plus dicat, quam Matutinum & Laudes. Peccatum tamen veniale sat grave committit, qui sine causa Matutinum, vel Primam dicet post meridiem, vel manu Vespertas, aut Completorium.

LXVII. Quid judicas de eo, qui Vespre prædente orat Matutinum, & sequenti mane Laudes?

Dico, Probabilis mihi videri, si haber rationabilem causam præveniendi, v. g. studi gratia, quod nec venialiter peccet.

Ratio: Tum quia hora dicuntur etiam tunc intra unum diem Ecclesiasticum, seu artificiali. Tum etiam, quia hæc separatio fuit olim frequentissima & de facto non datur ultra novam lex, aut contraria consuetudo id prohibens sub peccato, præseruat si adit causa. Tum tandem, quia hæc eadem oratione terminantur, habet tamen distinctum modum initiandi. In eo tamen casu ante Laudes debet præmitti Pater Noster, &c.

& Matutinæ pridie terminari cum Oratione. Oppono: Ergo idem dici posset de dimidia parte Matutini.

Ad hoc dico posse quidem hoc speculative defendi & probari à paritate confessionis longe per noctem interrupta, sed in praxi non ita probatur, cum talis separatio (quod tameni aliqui negant) non fuerit unquam in uso, sicut est de confessionibus; nec habent diversum modum initiandi sicut Laudes à Matutinæ diversum habent. Aliud est si intra eundem diem naturalem separantur partes Matutini, quæ separatio culpam veniale non excedit.

Resp. 5. Locus pro horis in communis, ac solemniter dicendi, proprius est Ecclesia, quæ ad hoc est constructa, ut si sit Cathedralis, Collegiata, Regularis. Privatum Horæ Canonicae possunt dici in quovis honesto loco modo debita attentione non impeditur, nisi impeditur in frequenti hominum concurso, clamoribus, jocis, &c. ubi quis pericolo non satisfaciendi se exponit. Vitandus ergo est locus indecens, in quo non esset decens locum honorato viro; quia non videtur adhiberi debita reverentia rei sacrae.

Resp. 6. Ordino servandus est in lectio horarum, ut posterior priori non præmitatur, v. g. Prima Matutini. Quod tamen si in lectione privata sine scandalo, & contemptu fiat, solum est veniale, quia non est contra substantiam horarum, & deformitas, ac irreverentia, quæ fit, est levis. Immo fit sine omni culpa, si fiat ex rationabilis causa.

Ex quo sequitur, eum qui ad Chorum serè venit, posse cum aliis prosequi coepit horam, & postea repetere partem neglegit, sicut melius faciat repetere totum. Idem est de eo qui sub hora ex Choro vocatur ad Confessionale, vel ad infirmum, & postea redit ad aliam horam, priore nondum persoluta.

Resp. 7. Hora copta non est interrupienda. Si tamen interrupcio non sit nimis longa, probabilitus est, non esse nisi peccatum veniale, sicut fiat sine rationabilis causa.

Ratio 1. partis: Indecorum est, quod quis, cum Regi terrestri loqui incipiens, in medio sermonem abruptum, & a homini plebejo loquatur, etiam cum animo redeundi ad prius negotium cum Rege ceptum. Ergo à fortiori ita est respectu Regis Regum.

Ratio 2. partis: Si interpolatio s' modica, irreverentia non est gravis, & consistit moralis unitas divini officii. Ergo.

Resp. 8. In publica horarum canonicularum personatione servanda sub peccato sunt ceremonias statutas. Quia per eum negligitatem Deo denegatur debita reverentia. Ad privatam vero personationem sufficit eam fieri stando, sedendo, ambulando, genuflexendo; prout occasio fert, & devotione dicat. Potest tamen in ea facile committi peccatum irreverentia, vel scandali per immodestum, ac indecentem corporis statutum.

QUÆR. II. Estne mortale omittere unicam horam etiam parvam, aut notabilem partem? Et quæ illa?

LXXVIII. Resp. 1. Certum est, quod voluntarie, & sine justa causa omittens unicam horam, est parvam, v. g. Primam, vel Completorium; vel prius Vesperas Paschales in Sabbatho sancto, peccatum mortaliter.

Ratio: Quævis hora etiam parva judicio prudenter omittit, & notabilis pars totius Officii. Item numerus horarum est in præcepto. Et ita de minima etiam hora doctissimum ac prudenterissimos Viros censisse, docet noster Donatus.

Ratio 2. Probabiliter & tuus est idem asserere de parte notabilis unius horæ; licet non sit tam grave peccatum.

Ratio: Licet enim illa non sit notabilis pars totius Officii, benē tamē unius horæ, quæ prouide graviter mutatur, quia licet præceptum Ecclesiæ de horis sit unum, nequit tamē negari, quin cadat super singulas horas integrè dicendas.